

ADOLESAN ANNELERİN GEBELİĞE UYUMLARININ İNCELENMESİ***

Çiçek FADİLOĞLLI* Deniz YILMAZ**

ÖZET

Bu yazıda adölesan gebelik literatür ışığında tartışılmıştır. Bir anket formu hazırlanarak 83 adölesan gebeye; durumlarına uymaları", saptamak amacı ile uygulanmıştır.

Sonuçta; eğitim ile gebelikten korunma ve adölesan dönemi özelliklerine ait bilgiler konusunda anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Birleşmiş Milletler 20'00 yılında herkese sağlık stratejisini ortaya koymuştur. Birleşmiş Milletler'in bu kararına paralel olarak ülkemizde bu konudaki çalışmalara ağırlık verilmiştir (9). özellikle Atatürk'ün de belirttiği gibi geleceğimizin güvencesi gerçek sahibi gençler ile ilgili araştırmalar yapılarak onların daha güçlü bir durumda olmaları amaçlanmıştır. Bu nedenle adölesan annelerin durumunu saptamak üzere bu araştırma planlanmıştır.

Adölesan Anneler Hakkında Genel Bilgiler :

Bilindiği gibi adölesan dönemi; sekonder sex karakterlerinin ortaya çıkması ile çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir. Bu dönemin başlangıç ve bitiş yaşları yönünden bireyler farklılık gösterir. Genel olarak bu yaşlar 12-21 olarak kabul edilmektedir (6). Bazı yazarlara göre bu yaş çeşitli nedenler gözönüne alınarak 24-25 yaşa kadar ilzatlılmaktadır (5, 6, 10, 22).

'Ege O. Hemşirelik Y.O.İç Hast.Hemşireliği Bilim Dalı öğretim Üyesi (Doç.Dr.)

**Ege Ü. Hemşirelik Y.O.Kadın Hast. ve Doğum Hemşireliği Bilim Dalı öğretim Görevlisi (Dr.)

***Bu çalışma "I Ulusal Ana-Çocuk Sağlığı Sempozyumu"nda sunulmuştur (6-7 Eylül 1989, İstanbul).

Bedende başlayan değişiklikler ve ortaya çıkan yeni duygular ve dürtüler ergeni çoğu kez ansızın yakalar. Bu dönem kızlarda erken başlayıp erken bitme eğilimindedir. Dönem bağımsızlık savaşının ve-rildiği bir çağdır (6, 11).

Gençlerin bu stres veren durum ile başa çıkmaları için yeni durum ve rollerine ait bilgiye gereksinimleri vardır. Gençler için sex problemi ile baş edebilme bir büyüme problemidir. ölkemizde son yıllarda, evlenme yaşı ileriye doğru kaymakla birlikte, erken evlenme ve doğumlar özellikle kadınlar için önemli bir sorun olmayı sürdürmektedir. Yasalarımız 15 yaşını dolduran genç kızların evlenmesine izin vermekte ve bu yaş sınırı hakim kararı ile 14'e indirilebilmektedir (8). Ancak bu yaşlara ulaşmadan evlenenlerin olduğuda bir gerçektir. 1980 nüfus sayımına göre 12-14 yaş grubundaki evli kadınların % 1.2, 15-19 yaş arası evli kadınların % 21.7, 20-24 yaş arası evli kadınların ise % 73 olduğu saptanmıştır (2). Erken yaşta evlenen kadın kendisinden beklenen rol gereği hemen çocuk doğurmaktadır. Bu da bireysel ve aile sağlığını olumsuz etkilemektedir.

Adölesan gebelik dünya çapında önemli bir sorundur. 1975 yılında w1 !....are göre değişmekle beraber adölesan gebeliğin gençlerde aygl'laştığını bildirmiştir (11, 15). A.B.D. 'de her yıl 10 adölesan kızdaki biri gebe kalmaktadır. Bu gebelerden, yaklaşık 554.000'inin doğurduğu, 400.000'inin ise düşük yaptığı saptanmıştır (22). Bir çok endüstrileşmiş ve gelişmekte olan ölkede adölesanlar arasında evlenmeden sex geleneksel olarak yasaklanmıştır. Bunun sonucu olarak adölesan, bilgisizliği nedeni ile ilk ilişki kurduğunda gebe kalmaktadır. Ve genci psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden zorluklara sokmaktadır (16, 20, 22). Gençlerin bu zorluklar ile baş edebilmeleri için sağlık ve eğitim sektörlerine önemli görevler düşmektedir (1, 16). Ekonomik farklılıklar gözardı edilse bile annenin ve çocuğun yaşama şansı açısından adölesanın eğitimi en önemli toplumsal belirleyicidir. Bunun yanı sıra kadınların eğitimi annelerin kendilerini geliştirmesi açısından en önemli güçlerden birisidir (17). Sadece 4-5 yıllık temel okur-yazarlık eğitimi ile bile; kadınlar gebeliklerini planlayabilirler, zamanı konusunda karar verebilirler, yeni uygulamaları öğrenebilirler, daha iyi yaşam şartları için savaşılabirler ve daha az kaderci olurlar (7,15). ölkemizde bu konuda Türkiye Aile Planlaması Derneği tarafından çalışmalar yürütölmektedir. Bu çalışmalarda insan yaşamının en önemli (gest olan cinsellik konusunda eğitimin gerekli olduğu yurt çapında vurgulanmaktadır. Buna ek olarak 1983 ve 1984 ders yıllanndan başlayan ders programlarında bu konulara yer verilmesine karar verilmiştir. Ancak bunun etkin bir çalışma olmadığı bildirilmektedir (4, 14, 18).

Abdece; bireylere bedenleri ve ilişkileri konusunda bilgili olmaları öğretilmeli, çocuk seks yapacağı zamanı bilmeli ve zamanı gelinceye yararlanacağı aile planlaması metodları onlara öğretilmelidir demektir (1, 17, 20).

Geleneksel toplumlarda genç anneleri destekleyen bir aile bulunmaktadır. Ancak günümüzde çoğu kez bu destek bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak bir çok genç düşüğe başvurmakta ve bunun zararlı sonuçlarına katlanmaktadır (1, 20, 21, 22). Fişekin yaptığı araştırma sonuçlarına göre 20 yaşın altındaki % 20 annenin düşük yaptığı saptanmıştır. AB.D.'de bu oran 1985 yılında siyahlarda % 41, beyazlarda % 47 olarak belirtilmiştir. (3, 10, 11, 16, 19).

Tüm bu sonuçlar bize; bilgisizlik sonucu düşüğe başvuran gençlerin konu hakkında; anne ve babalar ve de danışmanları tarafından yeterince aydınlatılmadığını sergilemektedir (12, 13).

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı Araştırma adölesan annelerin durumlarını saptamak amacıyla betimsel olarak planlanmıştır. Geliştirilen anket formu, 1987 yılında İzmir Doğumevi ve E.O. Kadın Doğum Kliniği doğum servisinde yatan 15-19 yaş arası 83 anneye görüşme tekniği uygulanarak doldurulmuştur. Elde edilen veriler sayı, yüzde dağılımları yapılarak değişkenler arasındaki bağlantıların anlamlılık dereceleri Ki-kare testi ile aranmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1 Deneklerin Temel Özellikleri

Temel özellikler	Sayı	Yüzde
Yaş Grupları		
14-16	9	10.84
17-19	74	89.16
İş Durumu		
Çalışıyor	3	3.61
Çalışmıyor	80	96.39
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	75	90.36
Orta+Lise	8	9.64

Tablo 1 (Devamı)

Temel özellikler	Sayı	Yüzde
Medeni Durumu		
Evli	70	84.34
Evli değil	13	15.66
Oturduğu Yer		
I 1	67	80.72
ilçe	4	4.82
Köy	12	14.46
Annenin Egtim Düzeyi		
Cahil	58	69.88
ilkokul	24	28.92
Orta+Lise	1	1.20
Babanın Eğitim Düzeyi		
Cahil	32	38.55
ilkokul	48	57.83
Orta+Lise	3	3.62
Annenin Mesleği		
Ev kadını	70	84.34
Memur	2	2.41
İşçi	9	10.84
Diğer	2	2.41
Babanın Mesleği		
işsiz	6	7.23
Memur	12	14.46
İşçi	23	27.71
Serbest	42	50.60
Annenin Medeni Durumu		
Evli	72	86.75
Evlenmemiş	10	12.05
Dul	1	1.20
Toplam	83	100.00

Tablo 1 incelendiğinde, deneklerin % 89.16'sının 17-19 yaş grubunda olduğu. % 96.39'unun çalışmadığı, % 90.36'sının ilkokul mezunu olduğu, % 84.34'ünün evli olduğu. % 80.72'sinin illerde oturduğu, % 69.88'inin annesinin cahil olduğu % 57.83'ünün babasının ilkokul mezunu olduğu. % 50.60'ının babasının serbest meslek sahibi olduğu ve % 86.75¹'trinin annesinin evli olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar; diğer toplumlarla karşılaştırıldığında. A.B.D.'de 1985 yılında % 51 siyah adölesan gebenin evli olmadığı, % 8'inin evli olduğu, beyaz adölesan gebelerin ise 1/35'inin evli olduğu ve % 19'unun evli olmadığı vede her iki grubun da % 41-47 oranıyla doğum yapma yerine düşüğü yeğledipi saptanmıştır. Bu sonuçlar bizim toplumumuzla karşılaştırıldığında toplumumuzun evliliğe verdiği değer ortaya çıkmaktadır (3, 19).

Tablo 2 Deneklerin. Sorulara ilişkin Yanıtlarunun Dağılımı

Yanıt	Sayı	Yüzde
Aile hayatı ve cinsellik eğitimi ile ilgili bilgi aldınız mı ?		
Evet	34	40.96
Hayır	49	59.04
Görücü usulü ile mi, anlaşarak mı evlendiniz ?		
Görücü	37	44.58
Anlaşarak	46	55.42
isteyerek mi gebe kaldınız ?		
Evet	78	93.98
Hayır	5	6.02
Kaçı= gebeliğiniz ?		
1	65	78.31
2	11	13.25
3	7	8.44
Çocuğunuza kendiniz mi bakacaksınız ?		
Evet	76	91.57
Hayır	7	8.43
Gebelikten korunma yöntemlerini biliyor musunuz ?		
Evet	34	40.96
Hayır	49	59.04

Tablo 2 (Devamı)

Yanıt	Hangi yöntemi kullandı= ?	
	Sayı	Yüzde
Hap	1	1.20
Geri çekme	3	3.62
Hiçbir yöntem	79	95.18
Doğum kontrolü konusunda bilgiyi nereden aldınız ?		
Bilgisi yok	49	59.04
Kitap	11	13.25
TV	1	1.20
Arkadaş	15	18.07
Sağlık personeli	7	8.44
Aile	0	
Kız çocuğundaki pubertal değişiklikleri biliyor musunuz?		
Evet	17	20.48
Hayır	66	79.52
Doğum kontrol yöntemlerinin okulda öğretilmesine katılır mısınız ?		
Evet	65	78.31
Hayır	15	18.07
Yanıtsız	3	3.62
Toplam	83	100.00

Tablo 2 incelendiğinde: deneklerin % 59.04 oranı ile aile hayatı ve cinsellik eğitimi konusunda bilgili olmadığı. % 40.96 oranı ile de bilgili oldukları saptanmıştır.

Denekler "görücü usulü ile mi anlaşarak mı evlendiniz" sorusuna % 55.42 oramyla anlaşarak yanıtını vermişlerdir. "isteyerek mi gebe kaldınız" sorusuna % 93.98 oraruyla denekler evet yanıtı vermişlerdir. Bu sonuç, denek grubumuzun eğitim ve sosyo-ekonomik durumları göz önüne alındığında, adolesan gebenin kendinden beklenen rol gereği hemen gebe kalmayı görev saydığını ortaya koymaktadır. Denekler, "kaçıncı gebeliğiniz" sorusunu % 78.31 oramyla birinci gebelik.

"çocuğunuza kendiniz mi bakacaksınız" sorusuna % 91.57 oranıyla evet, "gebelikten korunma yöntemlerini biliyor musunuz" sorusuna ^{0,1} 59.04 oranıyla hayır. "hangi yöntemi kullandınız" sorusuna % 95.18 oranıyla hiçbir yöntemi kullanırdıkları yanıtını vermişlerdir.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada bu sonucu doğrulamaktadır. Adölesan gebelerin % 30 oranıyla doğum kontrol yöntemi kullandıkları, % 60.90 oranıyla doğum kontrol yöntemleri kullanmadıkları saptanmıştır. Bu sonuçlar adölesan gebelerin bilgi eksiklikleri olduğu savını doğrulamaktadır (14, 16).

"Doğum kontrolü konusunda bilgiyi nereden aldınız" sorusuna bilgisi olan % 40.96 oranındaki denekten % 18.07'si arkadaştan yanıtını vermiştir. Bu konuda bilgiyi aileden alan denek bulunmamıştır. Anahit Coşkun'un belirttiği gibi cinsel eğitimde temel sorun bilgi ve gerçeklerden çok bir tutum meselesidir. Bu nedenle aileler çocuklarına cinsellik ve insan ilişkileri konusunda derin yasaklar yerleştirmek için, ciddi korku ve kaygılar uyandırdıktan kaçınılmalı ve cinsiyet ayrımları, üreme ve ilişkiler konusundaki eğitimi kendileri vermeliyler. Parini ve arkadaşlarında raporlarında, çocukların ve erginlerin cinsellik konusundaki bilgiyi anne ve babalarından almayı yeğlediklerini bildirmişlerdir (12). Ülkemizde bu konularla ilgili yaygın eğitim programları henüz başlamamıştır (4). Denekler "kız çocuğunun pubertal değişikliklerini biliyor musunuz" sorusuna % 79.52 oranıyla hayır yanıtını vermişlerdir. Finlandiya'da yapılan bir araştırma, aynı sonuçları desteklemektedir (16).

Denekler "doğum kontrol yöntemlerinin okulda öğretilmesine katılır mısınız" sorusuna % 78.31 oranıyla evet yanıtını vermiştir. Anahit Coşkun, bu programların ülkemizde okul programlarında işlenmediğini sadece bazı kuruluşlarca düzenlenen seri konferans ve eğitim programıyla kısıtlı kaldığını bildirmiştir. Finlandiya'da bir grup öğrenci, okul hemşiresinin bu eğitimde yardımcı olabileceklerini bildirmişlerdir. A.B.D.'de bir grup adölesan, yapılacak eğitim programları ile istenmeyen gebeliklerin de önlenebileceğini bildirmişlerdir (3).

Araştırma kapsamına giren deneklerin, yaşları ile "isteyerek mi gebe kaldınız", "gebelikten korunma yöntemlerini biliyor musunuz", "kullandıkları yöntem" durumları ve eğitim düzeyleri ile "kullandıkları yöntem", "doğum kontrol yöntemlerinin okulda öğretilmesi", "isteyerek mi gebe kaldınız", "ilk gebelik yaşı" sorular arasında ayrı ayrı yapılan istatistiksel analizlerde anlamlı sonuçlar

bulunamamıştır ($\chi^2_1 = 0.647$, $P > 0.05$; $\chi^2_2 = 3.720$, $P > 0.05$; $\chi^2_3 = 1.733$, $P > 0.05$; $\chi^2_4 = 0.448$, $P > 0.05$; $\chi^2_5 = 2.452$, $P > 0.05$; $\chi = 0.656$, $P > 0.05$; $X^2 = 5.052$, $P > 0.05$)

Tablo 3 : Deneklerin, Medeni Durumlarına Göre Gebeliklerinin Değerlendirilmesi

	<u>MEDENİ DURUMU</u>				Toplam	
	Evli		Evli De			
	S	%	ğil	%		
<u>Gebe kalınca üzuldünüz mü ?</u>						
Evet...	0	-	9	69.23	9	10.84
Hayır	70	100.00	4	30.77	74	89.16
<u>Çevreden saldadmız mı ?</u>						
Evet ..	0	-	9	69.23	9	10.84
Hayır	70	100.00	4	30.77	74	89.16
<u>Düşürmeyi veya kürtaj olmayı Lsteniz mi ?</u>						
Evet...	0	-	9	69.23	9	10.84
Hayır	70	100.00	4	30.77	74	89.16
Toplam	70	100.00	13	100.00	83	100.00

Araştırma kapsamına giren 83 denekten 70'1 evli olup, gebe kalınca çzülmediklerini çevreden saklamadıklarını, düşürmeyi ve kürtaj olmayı istemediklerini, evli olmayan 13 denekten 9'u ise (% 69.23) gebe kalınca üzuldüklerini, çevreden sakladıklarını, düşürmeyi ve kürtaj olmayı istediklerini bildirmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 4 ; Deneklerin, "Çocuğunuza Kendiniz mi Bakacaksınız" Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Evet		Hayır		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
14-16	6	7.89	3	42.86	9	10.84
17-19	70	92.11	4	57.14	74	89.16
Toplam	76	100.00	7	100.00	83	100.00

$$X^2 = 8.104$$

$$P < 0.01$$

Tablo 4'de görüldüğü gibi deneklerin "çocuğunuza kendiniz mi bakacaksınız" sorusuna yanıtları yaş gruplarına göre incelendiğinde 17-19 yaş grubunun % 92.11 oranıyla en fazla evet yanıtını verdiği görülmektedir. Yapılan ileri analizle yaş grupları ile çocuklarına bakma durumları arasında $p = 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($x^2 = 8.104$, $p < 0,01$).

Tablo 5 : Deneklerin "Kız Çocuğunun Pubertal Değişikliklerini Biliyor musunuz" Sorusuna Verdikleri Yanıtların Eğitim Düzeylerine göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
İlkokul	12	70.59	63	95.45	75	90.36
Orta+Lise	5	29.41	3	4.55	8	9.64
Toplam	17	100.00	66	100.00	83	100.00

$$X^2 = 8.104$$

$$P < 0.01$$

"Kız çocuğunun pubertal değişikliklerini biliyor musunuz" sorusuna "evet" yanıtını veren deneklerin % 70.59'u ilkokul mezunu, % 29.41'i orta+lise mezunu, "hayır" yanıtı veren deneklerin % 95.45'i ilkokul, % 4.55'i de orta+lise mezunu olduğu saptanmıştır (Tablo 5).

Yapılan ileri analizde bu farkın önemli olduğu bulunmuştur ($x^2 = 9.597$, $p < 0.01$).

Tablo 6 : Deneklerin "Gebelikten Korunma Yöntemlerini Biliyor musunuz" Sorusuna Verdikleri Yanıtların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	S	%	S	%	S	ok
ilkokul	27	79.41	48	97.96	75	90.36
Orta+Lise	7	20.59	1	2.04	8	9.64
Toplam	34	100.00	49	100.00	83	100.00

$$\chi^2 = 8.104$$

$$P < 0.01$$

Tablo 6'da görüldüğü gibi "gebelikten korunma yöntemlerini biliyor musunuz" sorusuna 75 ilkokul mezunundan 27 tanesi "evet", 48 tanesi "hayır", 8 ortaokul mezunundan 7 tanesi "evet", 1 tanesi "hayır" yanıtını vermişlerdir. Yapılan ileri analizde bu fark $\chi^2 = 7.928$, $P < 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 7.928$, $P < 0.01$). Bu sonuçlar literatürde bulunmuştur (4).

SONUÇ

1. Anne ve babaların çocuklarına olan eğitici rolleri açısından aile hayatı ve cinsellik konularında konferanslar, seminerler ve kitle iletişim araçları ile aydınlatılmalı,
2. Ebeveynlik ve cinsellik konularının lise ve yüksekokul ders programlarında ele alınması,
3. Gençlere psikososyal ve cinsel gereksinimleri konusunda ailelerince anlayış gösterilmesi ve danışmanlık yapılması,
4. Bu konularda yaygın eğitim programları hazırlanması,
5. Konuya daha fazla önem verilerek araştırmaların yapılması önerilebilir.

SIIM1~Y

A Study on the Adolesent Mothers Adaptation to their Pregnancy

In this paper, the adolescent fertility is discussed at the view of literature, The questionnaire was prepared and applied to 83 adolescent pregnant to determine adaptation to their status.

In conclusion; it was found that there is a correlation between education and knowledge about birth control and adolescent period nature.

KAYNAKÇA

1. Abdece, J. : The Americans Patterns are changing. World Health, June 1984, p. 21-23.
2. Başbakanlık DİS : Genel Nüfus Sayısı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri % 1 örnekleme Sonuçları 512.10.1980). Ankara, DİE Matbaası, 1982.
- 3, _____ Children Having Children. Time. Dec. 9, 28-37, 1986.
4. Coşkun, Anahit : "Aile Hayatı ve Cinsellik Eğitimi", Hİ3 Hemşirelik Bülteni, 2 : 6, 34-42, 1986.
5. Director General : Women Health and Development. WHO, Geneva, 1985.
6. Doğu, N.; Özbay. H. : Psikoseksüel ve psikososyal gelişme dönemleri. Toplum Hekim. 37. 28-32. 1985.
- 7, _____ I. Dünya Çocuklarının Durumu. UNICEFF (48-132), 1982.
8. Günay, O.; Öztürk, Y.: Gençlerin sağlık hizmetlerinden yararlanma sorunlara. Toplum Hekim, 39, 10-13. 1985.
9. Hattat. What Who to promote sexual health by the year 2000. Entere Nous. 6 July 1985.
10. Jansen, M.; Bebak, I. Maternity and Gynecology Care. Mosby Comp.. III. th ed., Saint Louis. 1985. 1150-1168.
11. Mahler. H. Healthy Youth : our best resource. WHO. 1985.
12. Parinl, B.; Armi, M. : Family Planning and Sex Education. Entere Nous. 6 July 1985.

13. Paris, V. : Teenage Pregnancy and Contraception. Entere Nous. 3 Dec., 1983.
14. Pekşen, V.; Bilgiç, A. ; Baysal, K. : Adölesan Kadınlarda Doğurganlık Araştırması. XXXI. Milli Pediatri Kongresi, Bildiri <Dzetleri. Atatürk Kültür Merkezi Konak-Izmir, 22-25 Mayıs 1988.
15. Population Reports : Adolecant Fertility Risks and Consequences Series. 3. 10, July 1984.
16. Ruusuvoarez : Why Do Teen Age Girls Have Unwanted Pregnancies ? Entere Nous. 4. July 1984.
17. _____ Sex and Family Planning. How we teach the young. Entere Nous. 6July 1985.
18. _____ Türkiye'de Aile Planlaması Derneği Tarafından Düzenlenen I. ve II. Eksperler Toplantısı Raporlara. Ankara, Mayıs 1983, 30 Haziran 1983.
19. Tezcan, S.; Yaman, C.; Fişek. N. : Türkiye'de Çocuk Düşürme. Hacettepe Ü. Top.Hek.Ens., 1980, Ankara.
20. Westolf, C.F. : Health Risks of Child Beering in Adolecance 1971, 80. International Family Planning. Perspectives (9) (2), 45-50, 1983.
21. WHO Report. Health Needs of Adolecance. Technical Report Series. 609, WHO, 1977.
22. Whaley. L. ; Wong, D. : Nursing Care of Infants and Children. III th ed. Mosby Comp., Saint Louis, 1987, (807-866-875.)
23. Williams, A.S. : International Youth Years 1985. World Health May 1982, p. 14.